

terras aan zijn voet en een geheel ander aanzien opleverend.

Veel water komt uit den scheidenden steilrand te voorschijn. Want onder het grint van de heide liggen zware kleibeddingen. Het grint is geen Maasgrint, maar bevat de gesteenten die eigen zijn aan de groote delta, waarop het hoofdterras van den Rijn zoowel als de Maas zich nabij hunne uilmonding vereenigen. Tusschen dit grint zijn gesteenten die de Rijn moet hebben aangevoerd veel talrijker dan Maasgesteenten, en zoo kwam onze Nederlandsche geoloog Staring er toe deze heide nog als Rijn-diluvium in kaart te brengen.

Of de klei, die men onder dit diluviaalgrint aantreft ook nog tot het diluvium behoort dan wel reeds plioceen moet genoemd worden, blijft nog steeds een strijdzaak tusschen diverse West-Europeesche geologen.

De heer Tesch heeft, door aan te toonen, hoe de plioceene zeebezinkels van de kustprovincies naar het Oosten voor deze rivierafzettingen plaats maken, de waarschijnlijkheid zeer doen toenemen, dat men hier met plioceene afzettingen te maken heeft.

In de groeve van Tiglia treden twee banken van vette klei op, gescheiden door een laag van een meer magere grondsoort, die „vlei” wordt genoemd en een uitstekend materiaal oplevert voor de steenbakkerij. De onderste der beide kleilagen wordt niet tot aan hare onderzijde verwerkt, doch slechts zoover als de chemische samenstelling deze klei geschikt maakt voor het bakken van steen. In de diepte is de klei niet plastisch meer, doch steenachtig. Daardoor is in deze groeve de grintlaag aan de onderzijde van de klei niet blootgelegd, die zich in menig opzicht onderscheidt van de grintlaag die erboven ligt.

Excursie naar den St. Pietersberg op Pinkster-Maandag 1915.

(Vervolg).

Na eenigen rusttijd begaven de deelnemers aan de excursie zich weer op weg om het Krijt van den St. Pietersberg en zijne bijzonderheden nader in oogenschouw te nemen. Tot meerdere duidelijkheid volgt hier een:

begint soms bedenkelijk te zuigen bij 't ophalen der voeten en we betreuren het, dat we niet voor een uurtje tot de wijdvertakte familie der steltloopers behooren om op ons gemak hier te kunnen rondspanseeren. Ons rest echter niets anders dan ploeteren en plassen en springen van 't eene beltje op 't andere. De gagestruiken, die hier in menigte staan, vormen nog 't veiligste geleide. Daar kan men tenminste nog vasten voet krijgen; waar die groeien verzinkt men niet hopeloos in de diepte. Langs open plasjes groeit hier ook veel waternavel, waarvan men zou willen plukken, als niet de naam een waarschuwing inhield voor den al te overmoedige door hem aan 't peil te herinneren tot waartoe hij wel eens te water mocht raken. Na veel strubbelingen bereiken we eindelijk een laag dijkje, waarlangs we veel bloeiende zonnedauwplantjes aantreffen, schijnbaar vol parelende dauwdruppels, maar in werkelijkheid vol gevaarlijke tentakels voor de kleinere insecten, die hier zweven en weven in den vroolijken zonneshijn. The struggle for life is wreed, we weten 't allen. Ook zien we van de hoogte van dit dijkje een menigte poeltjes, omgeven door sphagnum, den veenvormer bij uitnemendheid, veenbes en uitgebloeide Andromeda-heestertjes. Te midden van het helderkele water dezer piekjes verheffen zich lange,

Profiel van den St. Pietersberg.

Diluvium	1. Teelaarde, d. i. door plantengroei en atmosferische invloeden veranderde löss. 2. Löss. 3. Plateaugrint.
Tertiair	4. Zand. — Tongrien. 5. Bovenste lagen, bestaande uit harde kalklagen, somwijlen met vele holten, afwisselend met lagen zachten mergel. 6. 2 ^e Bryozoënlaga. 7. Harde bank. 8. Zachte mergel. Deze laag wordt aan den St. Pietersberg niet geëxploiteerd, doch te Geulhem bevinden zich hierin de oudste, Romeinsche ontginningen. 9. 1 ^e Bryozoënlaga. 10. Harde laagbank.
Krijt	Maastrichtsch Krijt — Bovenste Afdeeling. Tufeau caveureux. (Ubaghs). 11. Laag van zachten, geelachtigen mergel ter dikte van 12 M. Zij bevat geene vuursteenlagen, doch slechts verspreide vuursteen. In deze laag zijn de groeven van den St. Pietersberg aangelegd. De bovengenoemde 1e Bryozoënlaga met onderliggende harde bank vormt de zoldering der gangen. Middelste Afdeeling. Tufeau à silex épars. (Ubaghs). 12. Lagen van zachten, geelachtigen mergel, afwisselend met lagen grijzen tot geelachtigen vuursteen. 13. Koprolithen-laagje, slechts 0.10 M. dik, doch belangrijk omdat het volgens Ubaghs het equivalent is van den Kunrader kalksteen, die omstreeks 25 M. dik te Kunrade hier aan den St. Pietersberg tot eene dikte van 0.10 M. zou uitgewijd zijn.
Krijt	Onderste Afdeeling. Tufeau à silex gris. (Ubaghs). 14. Grofkorrelige, meer grijsachtige mergel, afwisselend met lagen van donkergrijzen vuursteen.
Krijt	Senonisch Krijt. Krijt m. grauwe vuursteen. Craie blanche à silex noirs. (Ubaghs). Assise de Spiennes Belg. Geol. Kaart.

grasachtige sprietten van scirpus fluïtans (vlottende bies) en pilvarens, broederlijk naast elkaar. Zoo, oppervlakkig gezien, is er haast geen onderscheid tusschen, maar 't pilvarentje kan zijn varennatuur toch niet geheel verloochenen. Den (hier maar zwak) ingerolden top der jonge veeren heeft het gemeen met alle andere varens. Letten we op dezen karakteristieken top der bladen, dan is 't niet moeilijk den wortelstok met kogelronde sporendosjes op te halen en eenieder te toonen, dat men met geen bies of gras te doen heeft. Daarbij komt dan vanzelf heel wat blaadjeskruid (utricularia) te voorschijn met ragfijn verdeelde bladslippen, waartusschen de merkwaardige blaasjes zitten, die dit plantje zijn naam bezorgd hebben. Deze dingetjes zijn niet zoo onschuldig, als ze op 't oog wel lijken; ze hebben hetzelfde doel als de klieren der Drossera's en als de groote bekcrs der tropische Nepeutes-soorten, n.l. het vangen van argelooze diertjes en 't assimileeren van hun voedende bestanddeelen.

't Meergenoemde dijkje brengt ons aan de Roode beek, die we reeds eerder zagen en die aan een enkel straatje van Schinveld iets Hollandsch geeft door haar bruggetjes vóór de huizen. 't Is een heerlijkheid deze boordevolle, diepe beek vol helder water en vol frisch groene slierten van sterrekroos hier en daar. Weer kunnen we een

Vooreerst kon ter rechterzijde van den weg getoond worden de te bryozoënlaag en de daaronder gelegen harde bank. Verschillende deelnemers namen grootere of kleinere stukjes mede, om daarin te huis met eene loupe de kleine, somwijlen zoo sierlijke kalkslokken waar te nemen, in welke de bryozoën woonden.

Langs den weg konden op verschillende plaatsen in den rotswand getoond worden, dunne fossielenlaagjes, die nog al talrijk zijn in de bovenste afdeeling van het Mastr. Krijt. Ook werden daar lagen van verschillende hardheid en lagen van „Tufeau caverneux” gezien; benevens eigenaardige verweeringsfiguren, die door gedeeltelijke verweering in de oppervlakte van de rots ontstaan. Veel mooier dan aan den St. Pietersberg zijn deze figuren te zien te Bemelen, waar ze vrij groote oppervlakken bedekken.

Thans kwamen men tot een der meest interessante verschijnselen van den St. Pietersberg, n.l. de Orgelpijpen — Orgues géologiques —; ook wel Aardpijpen genoemd.

Deze pijpen zijn buizen, die de krijtlagen in verticale richting doorboren en gevuld zijn met grint, vermengd met bruine aarde. Zij komen insgelijks voor te Geulhem en te Bemelen en waarschijnlijk ook te Valkenberg, doch zijn nergens zoo talrijk en zoo ontwikkeld als aan den St. Pietersberg. Daar zijn ze bijzonder talrijk, zooals men kan constateeren aan de vele trechtervormige gaten op het plateau van den berg, en van welke een drietal bezocht waren.

De pijpen zijn zuiver verticaal. De lagen van het krijt hellen echter eenigszins in noordelijke richting. Dus moesten de pijpen eerst gevormd zijn nadat de oorspronkelijke horizontale krijtlagen hunne helling hadden verkregen. Zij beginnen steeds aan de boven-oppervlakte van het krijt. Op enkele plaatsen geven de natuurlijke of kunstmatige — in wegen b.v. — rotswallen doorsneden te zien van het bovineinde, op plaatsen waar de bedekkende grintlaag op het krijt rust. Alsdan ziet men dat meestal het bovineinde der pijp eenigszins kratervormig is verwijd en kan men aan de ligging der grintstukken constateeren, dat het opvullende grint van boven in de pijp moet gestort zijn. Ook lager in de pijp vindt men de platte grintstukken zeer

dikwijls rechtop geplaatst en niet plalliggend, zooals in gewoon, gelagd grint.

Hoe diep de pijpen doorgaan is moeilijk te zeggen omdat haar onderreinde meestal niet gevonden is. Wanneer men in de groeven bij het breken van een gang eene aardpijp ontmoet en doorsnijdt, stort gewoonlijk het opvallende grint uit de pijp naar beneden, waardoor de pijp in de zoldering zichtbaar wordt. Het grint en de löss van het plateau storten dan insgelijks daar ter plaatse naar beneden en zóó ontstaan op het plateau de trechtervormige gaten. Meestal ledigt zich de pijp niet geheel doch blijft het grint op zekere hoogte in de pijp hangen; stort echter somwijlen ná door het invallende regenwater. Volkomen ledige pijpen zijn zeldzaam. Twee zoodanige pijpen konden getoond worden. Zij hadden inwendig het voorkomen van hooge schoorsteenen en waren zoo wijd dat vier personen gemakkelijk erin plaats vonden.

Hoewel de aardpijpen op alle plaatsen in het krijt kunnen voorkomen, zullen ze blijken het voorgaande alleen daar kunnen geconstateerd worden waar groeven zijn aangelegd. Te Geulhem en Valkenberg zijn de aardpijpen niet talrijk, te Bemelen zijn er meer, doch op den St. Pietersberg, beneden de heuve Lichtenberg, is het aantal groot op een betrekkelijk kleine ruimte. De deelnemers hebben er zich van kunnen overtuigen, hoe daar een groot aantal pijpen van alle afmetingen op een kleine ruimte samengedrongen voorkomen, sommigen vlak naast elkander en een enkele maal — doch zeldzaam — in verbinding met elkander. Enkele der pijpen zag men in de wanden, van anderen zag men de openingen in de zoldering als even zoo vele donkere schoorsteenen. De meeste waren voor het grootste gedeelte leeg gestort en onder de pijp zag men het uitgestorte nog op den bodem liggen. Somwijlen is dat uitgestorte een berg van klei en grint, die de gangen geheel verstopt. Aan de buitenzijde van de rotswand vertoonden zich over eene hoogte van 10 à 12 M. drie pijpen naast elkander, waarvan het voorste gedeelte was afgefallen, zoodat de inwendige oppervlakte voor de helft zichtbaar was. In een der genoemde ledige pijpen kon gewezen worden op een fijne spleet, die van onder tot boven door de pijp heen ging en langs welke te eeniger tijd de voorste helft

gevoel van spijt niet onderdrukken, als we er aan denken hoe eenige jaren geleden slechts overal zulke beken en beekjes kabbelden, wier water thans zoo zwart ziet als dat van den ouden Styx der onderwereld. Laten we hopen, dat zij een dergelyk lot nog lang mag ontgaan tot vreugd harer gansche omgeving. Welig groeie langs haar boorden mooie exemplaren van moeras-bastaardvederik (*Epilobium balustre*) en wolfsfoot (*Lycopus*); malsch zien de bladeren van moerasscherm (*Helosciadium*) en *Sium* (watereppe) er uit, terwijl over haar gladde oppervlak groote waterspinnen met rukken voortschieten en prachtige libellen er boven rondzweven. Hier willen we een oogenblik rusten. —

Als 't vochtigt begint door te trekken van onder, springen we overreind en schieten met een fikschen sprong opnieuw 't veen weer in. Thans loopen we gevaar onze handen bij 't uitslaan te verwonden aan 't scherpe galigaangras (*Cladium mariscus*), dat hier groote pollenvormt en langzaam aan 't proces der verlanding bevoordert. Nog vinden we enkele plasjes met egelskop, potamogeton polygonifolius (duizendknoop-fonteinkruid) en ranunculus flammula (egel-boterbloem), maar al spoedig wordt het droger en we zien weer dop- en struikheide verschijnen om even later op kale zandplekken te belanden. Hier wisselen dus zand, hei, veen, moeras en plasjes in

een klein bestek met elkaar af en hebben we een Kempenland in miniatuur voor ons. Ginds zijn alleen de dimensies van alles veel grooter, dat is 't eenige verschil.

Thans krijgen we weer hakhout, berken en bosch en volgen een weg, waarlangs de dennen hun eentonige melodien ruischen en die vol koele schaduw ligt in de heete middagzon. Hier is 't heerlijk wandelen. Langs den wegwand en nog ver onder de dennen staan prachtige varens: mannetjes-, wijfjes- en stekelvarens en ook zien we in de buurt van 't Ruscherbeekje het moerasviooltje in zoo grooten getale en zoo krachtig en fleurig, dat we haast niet gelooven kunnen hier boschgrond onder de voeten te hebben. Waarschijnlijk is dit een relict uit de dagen, dat 't veengebied veel verder reikte dan thans. Een eindje verder doorstroomt dit beekje 't aan het N. H. Genootschap afgestane stuk veen, hierboven genoemd. Ik weet niet, of de schenkers dit zoo gewild hebben, maar in ieder geval kan men nu in de toekomst, als door de omringende ontginning overal 't bodemwater gaat zakken, dit hier op peil houden door 't aanbrengen van een stuw en zoo 't gereserveerde terrein voor langzame uitdroging en verlanding behoeden.

Van hieruit keeren we terug. Een enkele vliegenschwaam langs den weg kondigt reeds den komenden herfst aan.

J. J. DORMANS.

zich zal afscheuren en naar beneden zal storten.

Het zal duidelijk zijn waarom het onderende eener aardpijp zoo zelden te zien is. Waarschijnlijk gaan zij dóór de bovenste en de middelste afdeeling, waar zij weinig vuursteen ontmoeten, heen; doch eindigen op de lagen vuursteen van de onderste afdeeling. Ubaghs en v. d. Brinkhorst zeggen dat zij slechts eene enkele maal eene aardpijp dieper hebben zien doordringen en dan zóó, dat zij zich aan de oppervlakte der vuursteenlaag in twee of meer kleinere pijpen van andere richting splitste. 1) Een ander maal, zoo wordt aangegeven, veranderde bij de ontmoeting met de vuursteenlaag, de pijp plotseling van richting en volgde over een zekeren afstand horizontaal de vuursteenlaag. Zoo iets zou ook het geval zijn op eene plaats in de groeve te Bemelen. Wij mogen hieruit het besluit trekken dat de vuursteenlagen een weerstand uitoefenen tegen het verder doordringen der pijp. Ook waar in hogere gedeelten eene aardpijp een toevallig stuk vuursteen bij haar vorming ontmoet heeft, is dat stuk uit den wand vooruitstekend, blijven zitten.

De vorm der orgelpijpen is rond, met slechts onbetekenende en dan steeds vloeiend in elkander overlopende afwijkingen. De binnenwand is volkomen glad. De doorsneden der pijpen zijn zeer verschillend in grootte en wisselen tusschen 1,50 M. en 0,30 M. De kleinere zijn minder talrijk, de meesten zijn minstens zoo wijd dat een man er goed in kan staan.

Alle pijpen zijn bekleed met eene harde, of juist: verharde laag ter dikte van 4 tot 25 c.M. Deze laag heeft zich gevormd doordat tusschen de deeltjes van den zachten mergel zich kleine kristallen van koolzuren kalk hebben afgezet en zóó die deeltjes hebben samengebonden tot eene vaste laag. Aan de binnenoppervlakte is de laag het hardst door dat daar de meeste kristallen zich hebben afgezet. Zij wordt minder hard en gaat geleidelijk in den gewonen zachten mergel over, naarmate de afstand tot den binnenwand grooter wordt. De verharde laag bekleedt den binnenwand der pijp over zijne geheele oppervlakte; ook daar b.v., waar de pijp de zoo zachte bryozoën-lagen doorsnijdt, die bijna zonder samenhang zijn. De talloze kleine fossielen dier laag zijn daar ter plaatse tot een vasten kalksteen verbonden 2). Dit werd o.a. gezien aan de geheel ledige pijpen, waarvan boven sprake was. Genoemde verharde laag konden de deelnemers aan alle aardpijpen waarnemen, vooral aan die, waarvan de voorste helft zich had afgescheiden en naar beneden was gestort. Op eene plaats, waar de mergel door verweering en erosie geheel verdween, was het onderste gedeelte van de harde laag eener aardpijp gespaard gebleven en vormde zoo een rechtopstaande cilinder van omstreeks 1 M. hoogte en 0,20 M. dikte. De spes. patriae geeft aan dat merkwaardig stuk den tekenenden naam: „de preekstoel“.

Hoe zijn de orgelpijpen ontstaan? Deze vraag is nog niet beslissend beantwoord kunnen worden. Er bestaan daaromtrent twee meeningen, die wij met een enkel woord zullen aangeven, echter zonder nadere bespreking.

1). Het is mij niet mogen gelukken de aardpijpen, waarvan Ubaghs en v. d. Brinkhorst spreken, en wier ligging zij niet nader aanduiden, te vinden. (K)

2). Als eene bijzonderheid kan hier nog bij gevoegd worden dat een aantal rijk versierde kapitellen uit de XIIe eeuw in O. L. Vr. Kerk te Maastricht uit stukken dier verharde laag gebeiteld zijn en tot heden niet verweerd zijn, maar integendeel volkomen scherpkantig zijn gebleven.

Vooreerst moeten wij echter opmerken, dat de aardpijpen moeten ontstaan zijn bij 't begin van de afzetting van het plateaugrint, dus bij 't begin van de eerste pluviale periode of na dien tijd. Want zij zijn gevuld met plateaugrint en de aanwezigheid van tertiair zand in de pijpen op plaatsen, waar tertiair zand onder het plateaugrint aanwezig is, is niet geconstateerd.

De eerste meening is, dat de aardpijpen ontstaan zouden zijn door chemische werking van het water. Het regenwater zoude zich op enkele plaatsen, b.v. in holten, verzameld hebben, dáár door zijn koolzuurgehalte het krijt hebben opgelost en zóó de holte hebben verdiept. Deze holte zoude steeds meer water hebben verzameld en dien tengevolge steeds dieper zijn geworden om eindelijk tot orgelpijp te worden. Het grint zou nagestort zijn, naarmate de pijp dieper werd.

De tweede verklaring is meer van mechanischen aard. De snelheid der groote waterstroomen in 't begin van de eerste pluviale periode veroorzaakte draaikolken, die, doorgaande tot op den bodem van den stroom, de daar aanwezige rolsteenen in sterk draaiende beweging brachten. De rondgewentelde steenen holden door hunne onophoudelijke beweging den zachten mergel uit en vormden zóó de pijpen, die zich naderhand met grint hebben gevuld.

Een ernstig bezwaar tegen de chemische verklaring is de zuiver rolronde vorm der aardpijpen en hunne gladde oppervlakte. Veel aannemelijker komt ons de mechanische verklaring voor, hoewel tegen haar ook bezwaren kunnen geopperd worden, o.a. dat er aardpijpen bestaan van niet meer dan 0,30 M. doorsnede en van meer dan 10 M. lengte. Zeker is echter, dat de vorming der harde korst aan chemische invloeden te wijten is, en eerst na de vulling der aardpijp is kunnen ontstaan. De aardpijpen zijn aan de binnenzijde bekleed met een dun laagje verharde klei, die door ijzer-oxyde donkerbruin gekleurd is. Ook de vorming van dit laagje moet geschied zijn na de vulling der pijp.

Na een tochtje over een smallen weg door de struiken, werd de plaats bereikt, waar zich een enorm groot blok vuursteen tusschen het plateaugrint bevindt. De platte steen heeft een lengte van omstreeks 3 M. Zijne dikte is omstreeks 0,30 M. en naar schatting moet zijne breedte tusschen 2 en 3 M. zijn. Het is een kwarsietische vuursteen van geel-bruine kleur.

Over een smal voetpaadje daalde men langs de steile helling van de rotsen af naar den rijweg langs het kanaal Maastricht—Luik om naar Maastricht terug te keeren. De weg voerde langs den voet der krijtrotsen en bij den terugtocht was nog gelegenheid te wijzen op de volgende bijzonderheden:

1e. De lagen van de onderste afdeeling van het Maastrichtsche krijt met de talrijke, betrekkelijk dunne lagen vuursteen.

2e. De lagen van het opper-senonisch krijt met de dikke banken van grauw vuursteen. Beide afdeelingen zijn op het oog, ook door de kleur, goed van elkander te herkennen.

3e. Het koprolithen-laagje tusschen beiden.

4e. Eene kleine verschuiving in de krijtlagen, van omstreeks 0,70 M. verticale spronghoogte.

5e. Enige verweeringsvormen van het krijt.

6e. De verwijding van spleten in de rotsmassa

door het water. De spleten worden daardoor tot grotten in miniatuur. De wanden zijn afgerond en tegen de wanden heeft zich afgezet eene dunne laag donkerbruin gekleurde klei, even als binnen de aardpijpen. De verwijding der spleten is eerst kunnen beginnen nadat het water gelegenheid had om er door te kunnen stroomen, d.i. na de uitschuring van het Maasdal. Ze is dus nog minimaal, maar onze verre, verre nakomelingen zullen er wellicht in kunnen doordringen.

Gutta cavit lapidem non vi sed saepe cadendo.

De druppel holt den steen uit, niet door geweld, maar door dikwijls te vallen.

Nieuw voor de inlandsche fauna.

In 't laatste nummer van ons Maandblad vermeldden wij, dat Pater H. Schmitz S. J. in de buurt van Sittard 'n myrmecophile vlieg had gevangen, welke tot nu toe nog maar alleen in Engeland was waargenomen.

Deze *Platophora formicarum* Verrall was voor onze inlandsche fauna 'n mooie aanwinst.

Thans krijgen we van Pater Schmitz bericht, dat ook de twee andere myrmecophile vliegjes, uit de familie der Phoridae, die in de literatuur voor Europa vermeld worden, in de omstreken van Sittard zijn ontdekt.

Deze vliegjes zijn *Platyphora lubbocki* Verrall en *Oniscomyia dorni* Enderlein.

Voor zoover 't de diptera betreft is derhalve in de lijst der Limburgsche myrmecophilen nu geene leemte meer.

De drie genoemde vliegsoorten zijn ieder in een enkel exemplaar gevonden.

Het mannetje van *Platyphora lubbocki* Verrall werd gevonden door P. Hermann Kohl uit Leijenbroek.

't Zat onder een vrij zwaren steen, naast een nest van *Formica rufibarbis* gelegen op den plateauwand tusschen Leijenbroek en Wintraak, einde Juli 1915.

't Wijfje van *Oniscomyia dorni* Enderlein werd door P. Schmitz gekweekt in een kunstnest van *Formica fusco-rufibarbis*.

't Materiaal van dit kunstnest (mieren, mierenpoppen en een weinig grond uit 't natuurlijk nest), was verzameld geworden op den Kollenberg, bij Sittard, in de laatste week van Juni 1915. Na 8 dagen ongeveer, den 2 Juli, liep 't eigenaardig vliegje, dat geheel ongevleugeld is en daarom zeer veel op een kevertje gelijkt, in het kunstnest rond.

Volgens P. Schmitz bestaat er geen twijfel, of *Platyphora* Verrall en *Oniscomyia* Enderlein zijn synoniemen van mannetje en wijfje van één enkel vliegengeslacht.

Platyphora heeft de prioriteit.

Oniscomyia dorni moet dus worden *Platyphora dorni*. Het vermoedelijk mannetje van *Platyphora dorni* werd verleden jaar door Donisthorpe in Engeland gevonden; het wijfje van *Platyphora lubbocki* zou, volgens Donisthorpe en Schmitz schuilen in *Aenigmatias blattoides*, die dus zeker op den Kollenberg moet voorkomen en daar op den duur wel zal gevonden worden.

Alle bovengenoemde Myrmecophilen zijn tot nog toe zeer zeldzaam.

Dit blijkt wel hieruit, dat *Platophora formicarum* nog nooit van het vasteland van Europa werd vermeld, maar alleen van Engeland.

Wel zijn er in de collectie Wasmann twee exemplaren aanwezig uit Bosnië.

Ook *Platyphora lubbocki* wordt hier voor 't eerst voor 't vaste land vermeld; immers deze soort was alsnog uitsluitend bekend uit Groot-Brittannië; (in de collectie Wasmann bevindt zich ook een onvermeld gebleven exemplaar uit Luxemburg).

Van *Oniscomyia dorni* kende men in 't geheel maar vier voorwerpen, n.m.l. de type van Enderlein (uit Beieren afkomstig) en drie exemplaren in de collectie Wasmann (uit Luxemburg).

Het Sittardsche individu is dus het vijfde, 't welk gevonden werd.

Moge 't aan de Paters Schmitz en Kohl gegeven zijn hunne onderzoekingen voort te zetten!

Onze inlandsche, vooral Limburgsche fauna zal er niet weinig bij winnen.

JOS. CREMERS.

Alweer 'n Moerasschildpad.

Einde Juli werd in de Geleenbeek, tusschen Sittard en Overhoven andermaal 'n levende Moerasschildpad gevonden. 't Is een vrij jong exemplaar.

Door de goede zorgen van ons medelid, den heer Reynders, onderwijzer te Sittard, verhuisde 't dier tje naar den Museumtuin te Maastricht, waar 't zich thans in gezelschap bevindt zijner twee soortgenooten, welke daar reeds aanwezig waren.

JOS. CREMERS.

Aanvraag.

Prijsopgave gevraagd van de eerste twee jaargangen van ons „Maandblad”.

Adres: C. WILLEMSE, arts, Panterden (Gelderl.)

Oproep.

Ondergeteekende verzoekt opgave van vindplaatsen van onze inlandsche Salamanders: *Salam. maculosa*, *Molge cristata*, *alpina*, *taeniata* en *palmata*, voor zoover ze nog niet gepubliceerd zijn, vooral uit Limburg.

Gaarne tot wederdienst bereid.

Panterden (Gelderl.) C. WILLEMSE, arts.

Officieel.

Nieuwe leden Natuur-Historisch Genootschap: Mej. C. JANSSEN-VAN RAAIJ, Breedestraat 24; Mej. D. VAN STOLK, Breedestraat 6; de heeren: G. PONTIER, Heerlen; W. R. C. v. BASTEN-BATENBURG, Burgemeester, Tegelen; C. v. d. BERG, Ambtenaar gem. secretarie, Venlo; J. H. DEUSS, Apotheker, Klaasstr. 3, Venlo; M. H. GELISSEN, Tuinbouw-onderwijzer, Blerick; H. v. d. GRINTEN, Venlo; M. LEENDERS, Steijl; P. T. PAUMEN, Hoofdonderwijzer, Elsloo; H. B. J. v. RIJN, Burgemeester, Venlo.

Begunstiger Natuur-Hist. Genootschap: „Maatschappij tot exploitatie der Steenkolenmijnen Laura en Vereeniging” te Eijgelshoven; „Maatschappij tot exploitatie van Limburgsche Steenkolenmijnen” te Heerlen.